

SORU VE CEVAPLARLA ORUÇ*

Müslüman olup da hastalık veya yolculuk gibi meşru bir mazereti olmadığı halde oruç tutmayanların bu gibi kamuya açık yerlerde, halkın gözü önünde yemek yemesi öncelikle Allah'a isyan anlamı taşır.

SORU: Ramazanda kimlerin oruç tutması gerekir?

CEVAP: Akıllı ve erginlik çağına girmiş her Müslümanın Ramazan ayını oruçlu geçirmesi farzdır. Yani yerine getirmeleri zorunlu olan bir ibadettir.

Erginlik çağı ise erkeklerin ihtilam olmaya, kızların da adet görmeğe başladıkları zamandır. Erginlik çağının başlangıcı erkekler için on iki ve kızlar için de dokuz yaştır. Bu yaşların sonu her ikisinde de on beş yaştır. Yani on beş yaşına girmiş kız ve erkekler erginliğe ulaşmış ve oruç dâhil olmak üzere bütün ibadetlerle yükümlü hale gelmiş demektirler.

* www.fetva.net Sitesinden Derleyen: Yahya Şenol

SORU- Oruç tutması mümkün olmayacak derecede hasta, yaşlı veya güçsüz olanlar ne yapmalıdır?

CEVAP: Allah Teâlâ, hasta ve yolcu olanlara oruç tutmama ruhsatı verdikten sonra şöyle buyurmuştur:

“Oruç tutmanız sizin için daha iyidir. Eğer bilmiş olsaydınız!” (Bakara, 2/184)

Bir başka ayette de şöyle buyurmuştur:

“Allah, kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklemez.” (Bakara, 2/286)

Allah Teâlâ hasta ve yolcuların oruç tutmalarının daha iyi olacağını bildirdiğine göre onların oruç tutabilecek güçte oldukları anlaşılır. Zaten Bakara 185. ayette bu ruhsatın sebebi şu şekilde açıklanmıştır:

“Allah size kolaylık ister, zorluk istemez.”

Oruç tutması mümkün olmayacak derecede güçsüz olanlar, ister yaşlı ister hasta isterse diğer durumlarda olsunlar Allah'ın oruçla mükellef kıldığı kişilerden olmazlar. Bunlar “oruç tutmaları daha hayırlı” olan kişiler gibi değildirler. Peygamberimizden rivayet edilen hamile ve emzikli kadınlarla ilgili şu hadis onların bu durumda sayıldıklarını gösterir:

“Allah yolculuk yapandan orucu ve namazın yarısını kaldırmıştır. Hamile ve emziren kadından da oruç tutmayı kaldırmıştır.”¹

Peygamberimiz bunlara **fidye** verme yükü de yüklememiştir. Çünkü ayette (Bakara, 2/184) geçen fidye, oruç tutabilenlerin Ramazan bayramında ver-

mekle yükümlü oldukları **fitre**dir. Bunların oruca gücü yetmediği için fitre vermeleri de gerekmez.

Burada hamile ve emzikli kadınlara açıklık getirmek gerekir. Onların hepsi bir değildir. Oruç tutmaları sıkıntılı olacak ama kendilerine veya çocuklarına telafi edilemeyecek şekilde bir zarar gelmeyecekse hasta gibi kabul edilebilirler. Bu durumda Peygamber-imizin şu hadisi uygulanır:

Enes b. Malik'ten şöyle rivayet edilmiştir: *“Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, kendisine zarar gelmesinden korkan hâmile kadın ile çocuğuna zarar gelmesinden korkan emzikli kadına Ramazan orucunu tutmama ruhsatı vermiştir.”²*

Bu durumda olan hamile ve emzikli kadınlar yukarıdakilerden farklı olarak tutamadıkları orucu daha sonra tutarlar.

SORU: Ramazan'ın 30 gün olduğunun bir delili var mı?

CEVAP: Kameri aylar bazen 29, bazen 30 gün sürer. Bu ayların başlangıç ve bitişleri, yapılan gözlemlerle tespit edilir. İçinde bulunulan kameri ayın 29. günü güneşin batmasından sonra ertesi ayın hilali gözetlenir. Bu yeni hilâl, güneşin batmasından bir müddet sonra battığı için dikkatli bir gözlem gerektirir. Batı ufkunda toz, duman, bulut vs. olursa gözlem yapmak çok güç, hatta imkânsız olabilir. Hilâl görülemediği takdirde içinde bulunulan ay 30 güne tamamlanır. Artık 30. günün akşamı hilâli gözetlemeye gerek yoktur. O gün güneşin batmasıyla ikinci ay başlamış olur. Çünkü hiçbir kameri ay 30 günden fazla sürmez.

¹ Tirmizî, Savm, 21; Ebû Dâvûd, Savm, 43; Nesâî, Sıyâm, 61; İbn Mâce, Sıyâm, 12

² İbn Mâce, Sıyâm, 12

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: *"Ramazan hilalini görünce oruca başlayın, Şevval hilalini görünce orucunuza son verin. Eğer buluttan hilal görülmezse Şaban ayını 30'a tamamlayın."*³

Bir başka hadis ise şöyledir:

"Biz ümmî bir milletiz, yazmayı ve hesabı bilmeyiz. Ay (parmakları ile işaret ederek) şöyle, şöyle, şöyledir." (Ebu Dâvûd dedi ki, Râvi) Süleyman üçüncü işarette bir parmağını yumdu, yani (ay) yirmi dokuz veya otuzdur.⁴

SORU: Bir Müslüman Ramazan günü oruca niyet etmemiş olsa akşama kadar bir şeyler yiyip içebilir mi?

CEVAP: Hasta yolcu ve ileri yaşlılık durumunda olduğu için oruç tutamayacak durumda olanlar oruç tutamıyorlarsa oruca niyet etmezler. O gün onlar için oruçlulara yasak olan şeyler yasak değildir. Ama böyle bir özrü olmadığı halde oruca niyet etmemiş olanlar niyet vaktini geçirmişlerse artık o gün akşama kadar bir şey yiyip içemezler. Diğer oruçlular gibi bir şey yemeden beklemeleri uygun olur.

Bazılarının oruç tutmamak için akşamdan niyet etmedikleri görülmektedir. Bu davranış haramdır. Allah'a karşı isyan sayılır.

SORU: Keyfi olarak tutulmayan Ramazan orucunun cezası nedir?

CEVAP: Bir Müslümanın hastalık veya yolculuk gibi meşru sebepleri olmaksızın keyfi olarak oruç tutmaması haramdır. Bu davranış, Allah'a isyan anlamı taşır.

Bu kişi hasta veya yolcu olmadığı için keyfi olarak tutmadığı oruçları kaza etmesi gerekmez. Zira Bakara suresinin 184 ve 185. ayetlerinde **sadece hasta ve yolcuların** oruç tutmamaları halinde kaza edebilecekleri bildirilmiştir.

Yanlış davranışından dolayı bu kişinin Allah'a bol bol tevbe istiğfar etmesi ve bir daha böyle bir şey yapmaması gerekir.

SORU: Ramazan ayında bazı önemli sınavlarım var. Oruç tutmasam da kazaya bıraksam olur mu?

CEVAP: Oruç hükümlerinin anlatıldığı Bakara suresi 183-187. ayetleri mutlaka bir mealden okumanızı tavsiye ederiz. Orada sadece hasta ve yolcu olanların oruçlarını tutmayıp kazaya bırakabilecekleri bildirilmiştir. Zor işlerde çalışanlar, öğretmen ve öğrenciler ne hasta sınıfına girer ne de yolcu... Zaten **orucun hikmetlerinden biri de her türlü şart ve ortam altında kişilerin Allah'ın emirlerini yerine getirip getirmeyeceklerinin belirlenmesidir.** Savaşta daha zor bir ortam düşünebilir misiniz? Ya da savaş şartları ile sınavlara hazırlık şartlarını mukayese edebilir misiniz? İlk ramazan orucunun Ashab-ı Kiram cihattayken farz kılındığı gerçeğini asla unutmamanızı tavsiye ederiz. Bu dünya, imtihan dünyasıdır. Bu bilinçle sınavlarınızı bahane ederek Ramazan orucunuzu tutmazlık etmeyiniz. Dinimizin oruç ibadetindeki kolaylık prensibi, yukarıda da belirtildiği gibi hasta ve yolcuları kapsamaktadır. Yoksa oruç tutmak istemeyen herkes kendince haklı bir sebep bulabilir ve kolaylık prensibinden yararlanabilirdi.

Siz orucunuzu tutarak Allah'ı razı ediniz ki Allah da size yardımcı olsun.

³ Buhârî, Savm, 11

⁴ Buhârî, Savm, 11, 13; Müslim, Sıyâm, 4, 10, 12, 13, 15

SORU: Keyfi olarak tatile giden kişi seferi sayılır mı ve orucunu kazaya bırakabilir mi?

CEVAP: Oruç, tamamen kişi ile Allah arasında kalmış bir ibadettir. Allah Teala da hasta veya yolcu olanların oruç tutmayabileceklerini bildirmiştir. Kişinin hangi amaçla yolculuğa çıktığını Allah Teala mutlaka bilir. Eğer niyeti oruçtan kaçmak ise bunun hesabını Allah'a verir. Buna biz kullar karar veremeyiz. Bize göre zahirde bu kişi yolculuğa çıkmışsa amacına bakmaksızın biz onun orucu kazaya bırakabileceğini söyleriz.

SORU: İğne yaptırmak ve serum kullanmak orucu bozar mı?

CEVAP: Konuyla ilgili olarak Din İşleri Yüksek Kurulu'nun bizim de katıldığımız kararı şöyledir.

"İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış amacına göre değerlendirilebilir. Ağrıyı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozmazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Hastaya serum veya kan verilmesi de, aynı hükme tabidir."

SORU: Bir kişi akşam hanımıyla beraber olsa fakat abdest almadan uyusa, sahura kalkamadan sabah uyansa ve işe geç kaldığından dolayı banyo yapmadan oruç tutabilir mi?

CEVAP: Cünüplük hali oruca engel bir durum değildir. Âişe ve Ümmü Seleme validelerimiz, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in de cünüp olarak uyandığını ve ondan sonra gusül abdes-

ti alıp orucunu tuttuğunu haber vermişlerdir.⁵

Dinimize göre herhangi bir sebepten dolayı cünüp olan yani gusül abdesti alması gereken bir kişi en fazla bir namaz vakti kadar süre cünüp olarak bekleyebilir. Bundan daha fazla bir süre beklemesi caiz değildir. Gece gusül abdesti almanız gereken bir durumdayken yatıp uyuyabilirsiniz. Fakat sabah namazını kılmanız üzerinize farz olduğu için o vakit uyanmalı ve namaz kılmak için gusül abdesti almalısınız. Uyandığınızda yapmanız gereken ilk şey, gusül abdesti alıp kaçırdığınız sabah namazınızı kılmaktır.

SORU: Oruçluyken duş almak veya denizde yüzmek orucu bozar mı?

CEVAP: Oruçluyken duş almak da denize girmek de orucu bozmaz. Fakat ağız ve burundan vücuda su kaçarsa o zaman oruç bozulur. Duş alırken belki buna dikkat edebilirsiniz ama yüzerken ağız ve burna su kaçması sıkça rastlanılabilir bir durumdur. Bu yüzden bundan sakınmalısınız.

SORU: Diş fırçalamak orucu bozar mı?

CEVAP: Gerek misvakla ve gerekse diş fırçasıyla dişler fırçalanabilir. Ağız yıkama eli yıkama gibidir. Çünkü oruç konusunda ağız, vücudun dış organlarından sayılmıştır. Ancak boğaza çok yakın olduğu için dikkatli olmak gerekir. Macunun tadının boğazına gitmesi bir kokunun burna gitmesi gibidir. Ancak macunun bir parçası boğaza giderse o zaman oruç bozulur.

Ağza alınan macunu tamamen temizlemek zor olduğu ve tükürükle birlikte boğaza gitme ihtimali yüksek olduğu

⁵ Buhârî, Savm, 22

için dişler fırçalanırken macun kullanmamak daha iyi olur. Bu yüzden dişleri temizlemek için misvak kullanılması daha uygun olur.

SORU: Ağız dolusu da olsa kusmak orucu bozar mı?

CEVAP: Kusmak orucu bozamaz. Zira orucu bozan şeyler; yeme, içme, cinsel ilişki ve bu kapsama dâhil olan şeylerdir. Buhârî'nin bildirdiğine göre Abdullah İbn Abbas ve İkrime (ra) "Oruç, vücuttan içeri girecek şeylere karşı kendini tutmaktır, dışarı çıkacak şeylere değil" diyerek kusmanın orucu bozmayacağını söylemişlerdir. (Bkz: Buhârî, Savm, 32)

Fıkıh kitaplarında ise kasten kusmanın oruç bozacağı fakat istemeden kusmanın bozmayacağı belirtilmektedir. Buna şu hadisi delil getirmektedirler:

Ebû Hureyre radiyallahu anh: "Resûlullah şöyle buyurdu" demiştir:

*"Oruçlu iken istemeyerek kusan kimseye kaza gerekmez. (Ama) Kendi isteği ile kusarsa, orucunu kaza etsin."*⁶

Bu hadis ile ilgili olarak İmam Tirmizî'nin açıklaması şöyledir:

"Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bu hadisin Hişâm b. Sirin'den, Ebû Hüreyre'den rivâyetini sadece İsa b. Yunus'un rivâyetiyle bilmekteyiz.

"Muhammed (İmam Buhârî) diyor ki: Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam değildir. Ebû'd Derdâ, Sevbân, Fedale b. Ubeyd'den de Rasûlullah (s.a.v.)'in kusak orucunu bozduğu rivayet edilmiştir. Bunun anlamı şudur: Rasûlullah (s.a.v.)

nafile oruç tutuyordu, kustu zayıf ve güçsüz kaldığı için orucunu devam ettirmedi. Bu konudaki bazı hadisler bu şekilde yorumlanmıştır."

Oruçla ilgili ayetlere bakıldığında ağız dolusu da olsa kusmanın orucu bozmayacağı anlaşılmaktadır.

SORU Oruçlu iken saç boyamak orucu bozar mı?

CEVAP: Orucu bozan şeyler yemek, içmek ve cinsel ilişki ve bu manaya gelen şeylerdir. Saç boyamak bunların hiçbirine girmez. Dolayısıyla orucu da bozamaz.

SORU: Yemeğin tadına tuzuna bakmak orucu bozar mı?

CEVAP: Bakara suresinin 187. ayetine göre orucu bozan şeyler; yemek, içmek ve cinsel ilişkidir. Yemeğin tadına bakmak ise ne yemek sayılır ne de içmek. Bu yüzden orucu bozamaz. Fakat bunun **sebepsiz yere olması** mekruhtur. Çünkü aynı ayette yukarıda "sınır" olarak belirlenen şeylere **yaklaşılması** gerektiği de belirtilmiştir. Hiçbir sebep yokken yemeğin tadına tuzuna bakmak bu sınırlara yaklaşmak olur.

SORU: Ramazanda lokantaların, kafeteryaların, dönercilerin vs. açık tutulması caiz midir? Buradan elde edilen kazanç haram olur mu?

CEVAP: Ramazanda gücü yeten her Müslümanın oruç tutması farzdır. Fakat hasta veya yolcu olanların oruç tutmama ruhsatı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kendilerine oruç henüz farz olmayan çocuklar, oruç tutamayacak kadar yaşlı olan insanlar ve gayr-i müslim vatandaşlar da vardır. Dolayısıyla onların istifade edebilmeleri için lokanta vs. gibi işletmelerin Ramazanda açık bulundurulmasında herhangi bir sakınca

⁶ Ebû Dâvûd, Siyam, 33; Tirmizî, Savm, 25; İbn Mâce, Siyam, 15

yoktur. Çünkü yasak olan, kişinin bizzat kendisinin yemesi-içmesidir. Kimseye zorla oruç tutturulamayacağı, insanlara oruç tutup tutmadıkları ve Müslüman olup olmadıkları sorulamayacağı için mazeretsiz yere oruç tutmayanların da bu gibi yerlerde yemek yemesinden işletme sahibi sorumlu olmaz. Bu yüzden onların kazançlarına da haram denilemez.

Burada başka bir şeye dikkat çekmekte fayda vardır. Müslüman olup da hastalık veya yolculuk gibi meşru bir mazereti olmadığı halde oruç tutmayanların bu gibi kamuya açık yerlerde, halkın gözü önünde yemek yemesi öncelikle Allah'a isyan anlamı taşır. Zira böyle yapmakla Allah'ın kesin bir emrini yerine getirmemektedirler. Bunun yanı sıra oruç tutanlara saygısızlık ettiklerini de unutmamaları gerekir. Bazı gayr-i Müslim ülkelerde ve hatta ülkemizde gayr-i Müslimlerin Ramazan ayında Müslümanlara saygısızlık etmemek için özel çaba sarf ettikleri ortadayken bu gibi kişilerden en azından bir gayr-i Müslim kadar saygı göstermeleri beklenir. Son olarak onlara şu hadisi şerifi hatırlatmak isteriz:

"İnsanların ilk Peygamberlikten beri duyageldikleri sözlerden biri şudur: Utanmazsan dilediğini yap!"⁷

SORU: Namaz kılmayan birisinin ramazan orucu tutmasının hükmü nedir? Ya da namaz kılmadan ramazan orucu tutmak İslam'a göre nasıl değerlendirilebilir?

CEVAP: Namaz da oruç da Allah'ın emridir. Müslüman her ikisinden de sorumludur. İnkâr etmediği ve alaya almadığı müddetçe bunlardan birini yerine getirmemesi, diğerini terk etmesini

gerektirmez. Allah Teâlâ kişinin terk ettiği ibadetinin cezasını, yerine getirdiğinin ise mükâfatını verir. Yani namaz kılmayan kişi büyük bir günah işlemektedir. Fakat bu, onun Ramazan orucunu tutmasına engel değildir. O kişi de diğer bütün Müslümanlar gibi orucunu tutmakla mükelleftir.

Dünyada iken işlediği amelleri boşa gidecek olanlar, kâfirlerdir; Müslümanlar değil. Konuyla ilgili ayetler şöyledir:

"De ki: «İşleri yönünden ahirette en büyük kayba uğrayanların kimler olduklarını bildireyim mi?

Onlar o kimselerdir ki dünya hayatında yaptıkları işlerin karşılıkları hep boşa gidecektir. Hâlbuki kendilerinin güzel güzel işler yaptıklarını sanırlar.»

İşte onlar Rab'lerinin ayetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr etmiş, bu yüzden de yaptıkları iyi işler boşa gitmiştir. Tartılacak şeyleri kalmadığından kıyamet günü onlar için artık tartı âleti koymayacağız.

İşte kâfir olmaları, ayetlerimle ve elçilerimle alay etmeleri sebebiyle, şu cehennem onların cezası olarak hazırlanmıştır." (Kehf, 18/103-106)

⁷ Buhârî, Enbiya 54, Edeb 78; Ebû Dâvûd Edeb, 6; İbn Mâce, zühd 17